

## Naisten lentopallo, asiaa!

Innokkaina penkkiurheilijoina seurasimme ahkerasti television kisalähetyksiä Sydneystä. Kisalähetyksen jälkeen keskustelu jatkui, kun pohdimme kommentaattoreiden huomioita urheilijoiden ulkomuodosta. Oli yllättävää miten paljon ruumiiden kuvaukset keskittyivät ulkonäköön eivätkä ruumiin suoriin. Milloin voimistelija oli selostajan makuun liian roteva ja milloin liian tyttömäinen. Kuulosti siltä, että urheilijan kunnon voi jo etukäteen päätellä poskien paksuudesta – ”Janin aina niin pyöreät posket ovat kapeammat kuin koskaan aikaisemmin. Mies näyttää huippukuntoiselta” – tai ulkonäöstä ylipäätään: ”Piia näyttää kovakuntoiselta, treenaako hän muutakin kuin ratsastusta?” Koska televisiolähetyksiin emme näin jälkikäteen päässeet käsiksi, päätimme tarkastella, miten urheilijoiden ruumiita puntaroitiin iltapäivälehtijulkisuudessa.

Suomalaisten perinteisiä menestyslajeja (keihäänheitto, kävely) esiteltiin iltapäivälehdissä lajinomaisen tekniikan näkökulmasta, mutta urheilusuorituksen lomassa urheilijoita asetettiin paremmuusjärjestykseen etenkin koko- ja seksikkyyuskriteerein. Samoilla seksikkyyuskriteereillä nostettiin esille kokonaisia lajeja ja samat lajit lisäksi mitätöitiin urheilullisesti. Yksilöiden urheilusuorituksia arvioitaessa voiman sijaan korostuivat raamikkuus tai järkälemäisyys, nopeutta arvioitaessa pitkäjärisyys ja gasellimaisuus. Juttujen avoimet ruumisviittaukset liittyivät määrällisinkin kriteerein useimmiten ruumiin kokoon, sen suuruuden tai pienuuden hämmästelyyn tai ruumiin estetiikkaan.

Tässä jutussa keskitymme kahteen teemaan, jotka nousivat esille lajista riippumatta: urheilijoiden kokoon ja syömiseen sekä urheilijoiden ja lajien seksikkyyteen ja esteettisyyteen tai näiden puutteeseen. Lisäksi vertailemme paralympialaisten ja olympialaisten uutisoinnin ruumiskuvauksia.

### Olympialaiset – syömishäiriöisten taistelutanner?

Iltapäivälehtien jutuissa puhuttiin paljon urheilijoiden painosta, jota tuntui säännönmukaisesti olevan joko liikaa tai liian vähän. Erityisesti naisten paino oli kaiken kaikkiaan ongelmallinen ja arka asia. Urheilijoiden henkilökuvissa miehen paino ja pituus mainittiin, kun naisten vastaavia ei tohdittu esittää tai niitä kysyttiin korkeintaan välillisesti. Esimerkiksi ratsastaja Piia Pantsun pai-



Urheilijoiden painonhallinnassa ei ole aina kysymys pelkästään laihduttamisesta. Varsinkin naiset voivat olla myös liian hentoisia lajiinsa, kuten moukarinheitäjät: ”Uuden lajin tähdet ovat kovin nuoria, osa aivan hupakkoja. Läheskään kaikki eivät edes näytä moukarinheitäjiltä vaan ovat niin siroja, että hintelämpikin herrasmies tarjoutuisi kantoavuksi, jos tyttöraasuilla olisi jotain moukarinpainoista kannettavanaan. Siinä vaiheessa kun nämä keijut on tankattu ihan oikean moukaristin näköisiksi, leka lentää sata metriä.”

Vaikka Sydneyn olympialaisten saamasta mediajulkisuudesta paistaa länsimainen rasvaton ruumishanne, rasva voi olla myös hyvä asia. Naisruumiiden hyvä rasva liittyy naisten haluttavuuteen miehen silmissä: ”Heillä on vähän ylimääräistä reisissä ja takapuolella, Andrew sanoi. Andrew on oikeassa. Sydneyn naislentopalloilijat ovat lohdullisella tavalla naisellisia eivätkä niin sairaan treenattuja ja lihaksikkaita kuin esimerkiksi yleisurheilijat ja tennispelaajat.” On mielenkiintoista miten toimittaja avoimesti tuomaroi naisruumiin rasvattomuutta, vaikka kysymys ei ole kolumnista. Journalismilla, kuten kaikilla teksteillä on eräänlainen sisäänrakennettu oletus tekstin ensisijaisista lukijoista. Tässä yhteydessä yleisön oletetaan olevan miehinen, jopa seksistinen, sillä toimittaja toteaa kisayleisöstä haastatteluun poimitun Andrew’n olevan oikeassa naisten reisien ja pakaroiden suhteen. Myös toimittajan omissa nimissään kirjoittamat kommentit sairaan treenatuista ja lohdullisen naisellisista vaikuttavat aika normatiivisilta normaalijournalistiseen puhetapaan verrattuna.

Kun täysin rasvattomista miesruumiista rakennetaan eräänlaisia sankareita, kuvaillaan rasvattomia naisruumiita vähemmän naisellisiksi ja vähemmän haluttaviksi. Esimerkiksi viisiottelussa ennakkosuosikin roolissa on tanskalainen ”Svärre, nelikymppinen, kuivaksi treenattu perheenäiti”. Kuiva-sanan tuoma mielleyhtymä on aivan toisenlainen kuin rasvattoman tai lihaksikkaan. Näyttääkin siltä, että mies ei voi olla ”sairaan treenattu” – mitä treenatumpi miesvartalo on, sen täydellisempi. Naisten fyysisistä täydellisyyttä kuvaillaan ristiriitaisemmin: ollakseen täydellinen, naisen ruumiin tulee sisältää myös ylimääräistä. Sopivan ylimäärän määrittelee mies: kisayleisön edustaja tai toimittaja. Määrittelyn tuloksena naisen ruumis palautetaan urheiluun liittyvältä toiminnan ja suorittamisen kentältä katseen kohteeksi.

Miesten ylipaino voidaan esittää positiivisesti: silloin puhutaan isosta koosta, vantteruudesta ja voimasta. Arsi Harjua kuvaillaan ilmaisulla ”Perhon 110-kiloinen hartiapankki” ja Harjun muhkeaa vatsaa puolustellaan ”The Age -sanomalehden kummallista kritiikkiä” vastaan: ”Kaljamahasta syytely on raakaa ja perusteetonta, koska absolutisti Harju ei ole välttämättä koskaan

nauttinut olutta.” Arsi Harjun voiton jälkeen alkoi urheilusivujen ulkopuolella miesruumiin estetiikkaa koskeva keskustelu, jossa uudeksi miesihanteeksi määriteltiin niin sanottu suomalainen jässikkä.

Lehtijutuissa vastakkain asettuvatkin pulleat ja pyöreät tappioruumiit ja vahvat ja raamikkaat voittajaruumiit. Voittajien ruumis rakentuu auttamatta esteettiseksi. Negatiivisena miesten rasva esitetään ei-juhlittujen ruumiiden yhteydessä, puhutaan esimerkiksi doping-käyttäjien tai häviäjien pulleista ja pyöreistä hirviöruumiista: ”Mutta mitä ihmettä pikaratojen upea kaunotar näkee pulleassa hirviössä?... C.J. ei mieheksi suinkaan ole lyhyt mutta hänen 185 senttiä yhdistettynä pulleaan jotenkin suhteiltaan kumman tasapaksuun vartaloon näyttävät aivan mitättömiltä.” Voittaja- ja häviäjärumiin kokoon liittyvän keskustelun ainoa poikkeus on ”Siperian karhun” Karelinin tappio ”pyöreälle jenkille”. Kun ulkonäköön liittyvät ennako-odotukset eivät pidäkään paikkaansa, joutuvat toimittajat hämmentyneinä kirjoittamaan kovakuntoisen näköisen ja täydellisen painijanruumiin häviöstä vähemmän ihan-teelliselle ruumiille.

Myös ruoka näyttölee jutuissa yllättävän keskeistä roolia. Itsekurin ja kontrollin leimaamaa elämää eläville urheilijoillekin annetaan koettelemusten jälkeen lupa mässäilyyn. Järjestetään mitalikahveja, ja toimittajien huomio kiinnittyy kerrankin nautiskelemaan ja kieltämyksensä unohtavaan urheilijaan. Yli-Hannukselan painipronssia seuranneet juhlallisuudet otsikoitiin näyttävästi: ”Nyt saa mässäillä, Marko”. Tyytyväinen Yli-Hannuksela esiintyi kuvasa edessään jättimäinen juustokakun kimpale, joka ”maistui piinaavan laihduttamisen jälkeen”. Toisaalta tappion ja pettymyksen hetkellä ymmärretään ruoalla lohduttautuminen: ”Sievinen purki pettymystään torstai-iltana hampurilaiseen olympiakylän ravintolassa” ja Karoliina Lundahl puntaroi lohduttautuako ”itkulla, kaljalla vai Mäkkärillä”. Kun muualla on jo esitetty tunsesyömisestä mahdollisesti johtavan niin syömishäiriöihin kuin ylipainoonkin, iltapäivälehtien urheilusivuilla ruoan käyttämistä sekä lohduttajana että palokitsijanakin suorastaan kannustetaan. Kohtuus ei näytä koskevan urheilijoita, joita kehoitetaan yhtäältä järjettömältä tuntuviin painonpudotuksiin ja toisaalta mässäilyyn.

## Märkiä unia toimituksissa ja lehtereillä

”Naisten lentopallo on jostain syystä niin hieno laji, että Sydneyn lentiskatso-  
mossa istuu poikkeuksellisen paljon nuoria miehiä.” Urheilulajien ja niiden

TELEVISIO

**■ Tiedän**

**■ Nainen**  
Lentopallon kisoissa...

**■ Ensi yönä**  
Ensi yönä...



**Minna Aalto**  
suunnittain Jonaha

URHEILU

KANONINEN, ECHIBIA 2000

MAANPÄIVÄ, KYLMÄN 2000

URHEILU

KAUNOTTARIT

# Lentopallo, kisojen ykköslaji!

**■ Kisojen lentopallo on kaikin puolin uutuus loppuun saakka. Uusi laji, uusi laji, uusi laji...**

## Miesuimari on naisten päiväviikon kohde

Miesuimari on naisten päiväviikon kohde...

## Kiskokutsu

Vaessa seuraa persoona...

...koko maailman... uutuus... kisojen...



## Anni Weckström tähtää jo Ateenaan

Anni Weckström tähtää jo Ateenaan... kisojen...



*Iltä-Sanomien 18.9.2000*

edustajien seksikkyyden nostettiin iltapäivälehtijulkisuudessa esille usein. Jo ennen kisojen alkua kirjoitettiin australialaisten naisurheilijoiden pintaa paljastavasta kalenterista ja Suomen joukkueen kauniiksi arvioidut edustajat esittelivät kesämuotia, jossa "treenattu kroppa pääsee oikeuksiinsa".

Seksikeskustelu pääsi vauhtiin naisten lentopalloturnauksen alettua. Huomiota herättivät Kansainvälisen lentopalloliiton vaatimat piukat pelipöksyt ja niiden paljastamat sopivasti pyöreät pakarat. Iltä-Sanomien toimittaja kuuli pelaajattarien nimetkin "erotiikkaa huokuvina: Janina, Leila, Erika ja Katia..." Pisimmälle päästiin keskitorjujan pelinohjauksessa käyttämien äännähdyksien tulkinnaissa: "kimeät huudahdukset saattoivat tuoda joidenkuiden mieleen aivan toisenlaisia toimintoja kuin lentopallon pelaamisen". Näin suorasukaista analogiaa ei urheilusivulla vielä olekaan tullut vastaan, vaikka myös "taitouintia kommentoidaan asiaankuuluvan rivosti". Yhdyntäviittauksia ei kuitenkaan esitetä muista lajeista, esimerkiksi painista, ammunnasta, keihäänheitosta, vaikka ääntelystä näissäkin lajeissa voisi vastaavalla logiikalla päätellä vaikka mitä.

Lentopallo urheilulajina, lentopalloilijat urheilijoina ja pelien tulokset jäivät jutuissa taka-alalle, harvassa lajissa voittajilla ja häviäjillä on yhtä vähän



päätään: ”Kun kamera sukeltaa televisiokuvassa veden alle, kuvittelen uivani delfiinin miehen kanssa. Hän osaa liikkeet, ja minä pärskin perässä.”

Naisellisten urheilijoiden lohdullisuus tulee ymmärrettävämmäksi, kun sukupuoliin uhkakuviin lisätään seksuaalisuus. Naisyleisurheilijat ovat liian maskuliinisia ja pelottavia, puhumattakaan muiden joukkuelajien edustajista: ”Futiksella ja käsipallolla on ainakin Australiassa lesboleima, Vladi pohtii globaalinakin pidettyä dilemmaa.” Mielenkiintoista on toimittajan väite globaalina pidetystä dilemmasta, jossa ruumiillisen ja sosiaalisen sukupuolen ykseyden lisäksi kyseenalaiseksi urheilussa ja sen esteettisissä koodeissa saattaa joutua heteroseksuaalinen halu. Mikä siis on dilemma? Sekö, ettei kaikkien naisten suhteen kannata fantasioida?

## ”Sydneyn kuularinki oli kultainen Tiina Ala-Ahollekin”

Jos naisurheilijat ovat edelleen urheilujournalismissa miesnormista poikkeavia toisia, asettuvat vammaisurheilijat vielä kauemmas normista, kaksinkertaisesti toisiksi. Siitä kertoo ensinnäkin kirjoittamisen vähyys. Iltalehti kirjoitti Sydneyn paralympialaisista viisi juttua, Ilta-Sanomat vain kaksi. Tämä on yllättävää, sillä siinä missä olympialaiset menivät suomalaisten osalta odotettua huonommin, paralympialaisissa suomalaisten menestys oli huikea.

Paralympialaiset eli vammaisurheilun olympialaiset ovat osanottajamäärältään maailman toiseksi suurin urheilutapahtuma olympialaisten jälkeen. Paralympialaisiin osallistui yhteensä 50 suomalaisurheilijaa kymmeneen lajiin. Tuomisina kisoista oli kymmenen mitalia, joista yksi kulta. Mitään näistä tiedoista emme löytäneet iltapäivälehdistä. Muutenkin paralympialaisia uutisoitiin menestykseen nähden vähemmän näyttävästi: koko julkisuus käsitti yhteensä seitsemän tulosten raportointiin keskittyvää pikkujuttua.

Myös puhe ruumiista loisti poissaolollaan. Kun olympiaurheilijoiden ruumiita punnittiin edestä ja takaa, urheilivat paralympialaisten julkisuudessa ruumiittomat suorittajat. Kilpailijoiden ulkonäköön ei iltapäivälehdissä puututtu kertaakaan, ja suorituksista kerrottiin vain tulokset luetellen. Urheilijoiden ruumiisiin viitattiin vain yhdessä yhteydessä, silloin kun kysymyksessä oli vamman luokitus: ”Jos mies nousee heiton jälkeen seisomaan, hän on kait väärässä luokassa, valmentaja Marko Hyytiäinen totesi.” Seksi ja erotiikka kuuluvat yhä terveille ruumiille: naisten lentopallojoukkueen asusteet jäivät uutisoimatta, eikä miesuimarien tai heittäjien vahvoja hartioita ihasteltu.

Urheilun julkisuus näyttää siis olevan valittujen maailma. Jotta ruumis tulisi tunnustettua tekojensa ja toimintojensa kautta, sen on hyvä olla terve ja miespuolinen (jopa mustaihoinen). Jotta sen estetiikkaa ihasteltaisiin, on ruumiin oltava terve ja naisellinen (naispuolinen ei tällä kertaa riitä). Paralympialaisten julkisuus kertoo vielä, ettei menestyskään merkitse, ellei menestyjä täytä muita kriteerejä.

*VTM Sanna Ojajärvi valmistelee väitöskirjaa sukupuolijärjestelmätutkijakoulussa Helsingin yliopiston viestinnän laitoksella.*

*Sähköposti: sanna.ojajarvi@helsinki.fi*

*VTL Sanna Valtonen työskentelee tutkijana Helsingin yliopiston viestinnän laitoksella.*

*Sähköposti: sanna.valtonen@helsinki.fi*

Sitaatit on poimittu 15.9.-30.9.2000 ja 18.-29.10.2000 välisinä aikoina ilmestyneistä Ilta-Sanomista ja Iltalehdestä. Kirjoittajat kävivät läpi kaikki kyseisinä aikoina iltapäivälehtien urheilusivuilla esiintyneet jutut, jotka käsitelivät Sydneyn olympialaisten urheilusuorituksia, -lajeja tai urheilijoita. Juttuja löytyi 151 kappaletta. Tarkastelun ulkopuolelle rajautuivat Suomen joukkueen kokonaismenestystä, olympialaisten organisaatiota ja ohjelmaa käsittelevät jutut, doping-jutut sekä kisavieraita käsittelevät jutut. Käsitellyn ulkopuolelle jäivät myös erilaisiin laatikkoihin kerätyt pikku-uutiset.